MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 37: Niechciane – pożądane.
Sztuka okopowa, bunkry czy schrony.**

Tematyka

Program dotyczy zagadnień związanych ze sztuką okopową oraz wykorzystywaniem przedmiotów oraz infrastruktury wojskowej w okolicznościach powojennych i poza-wojennych. Dyskutanci rozmawiają o tym, czym jest sztuka okopowa, jakie można wyróżnić jej rodzaje oraz jaką wartość kulturową sztuka taka może przedstawiać.

!

Wykorzystaj w przygotowaniu swoich wykładów lub lekcji szkolnych poniższe propozycje oraz program:

- cały odcinek: https://youtu.be/C1n40Kh9ay0
- zwiastun programu: https://youtu.be/Cmp77C1nJFw

Zagadnienia wstępne

Proponuje się rozpocząć zajęcia od swobodnej dyskusji i burzy mózgów na temat w jaki, niemilitarny, sposób mogą być wykorzystywane różne artefakty związane z wojskowością u uzbrojeniem.

Swobodna dyskusja na temat: jakie znaczenie dla postrzegania wojny i konfliktów zbrojnych może mieć tworzenie sztuki okopowej, w ramach której przedmioty mające wcześniej śmiercionośne zastosowanie, przemieniane są w przedmioty użytku codziennego. Jak to można oceniać z punktu widzenia etycznego?

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 37: Niechciane – pożądane.
Sztuka okopowa, bunkry czy schrony.**

Część 1/3:

Czym jest trench art. – sztuka okopowa?

Emisja pierwszej części programu: **(0:28–12:57)**

Pytania i zagadnienia do dyskusji

1. Jak możemy definiować „ sztukę okopową”?
2. Kim był Nicolas J. Saunders?
3. Jakie dwie główne kategorie (w zależności od zastosowania) sztuki okopowej możemy wyróżnić?
4. Do jakich celów mogą być używane pozostałości po działaniach wojennych?
5. Zdjęcie obok (powyżej) przedstawia jeden z pierwszych znanych przykładów sztuki okopowej. Co to jest, kiedy i z czego zostało wytworzone?
6. Jaka jest etymologia powiedzenia „przekuwać miecze na lemiesze”?
7. Na co, po zakończeniu II wojny światowej, przekuwano hełmy pokonanej niemieckiej armii?

[1] Kolumna wężowa, stan współczesny – Stambuł, 2014

[2] Przerabianie niemieckich hełmów na garnki, 1946

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 37: Niechciane – pożądane.
Sztuka okopowa, bunkry czy schrony.**

Część 2/3:

Czy schron może być hotelem?

Emisja drugiej części programu: **(12:57–22:30)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

8. Schron a bunkier. W czym tkwi różnica?

9. Schrony jako pozostałości po konfliktach zbrojnych.
Co z nimi robić po zakończeniu konfliktu?

10. Jakie miało być późniejsze przeznaczenie schronu w Stępinie?

Stępina – schron tunelowy dla pociągu sztabowego [3]

[4] Wnętrze tunelu, 2011

11. Jakie zastosowanie dla przerobionych fortyfikacji mogłoby być odpowiednie?
Proszę podać przykłady.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 37: Niechciane – pożądane. Sztuka okopowa, bunkry czy schrony.

12. Czy hotel mieszczący się w przerobionym schronie czy bunkrze ma sens? Jaki może być walor takiego miejsca?

Prace nad adaptacją schronu na hotel, Hamburg 2023 [6]

[5] Lobby hotelowe w Bunker-L479

13. Ile osób mogły pomieścić największe schrony przeciwlotnicze w Berlinie?

14. Jak wykorzystywany jest zaadaptowany Fort 39 Olszanica?

[7] Ośrodek Szkolno-Wypoczynkowy „Fort 39" Olszanica

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 37: Niechciane – pożądane. Sztuka okopowa, bunkry czy schrony.

15. Co to jest turystyka fortyfikacyjna i jaki jest jej potencjał? Kto jest grupą docelową?

16. Na zdjęciu widoczny przykład schronu z okresu II wojny światowej. Co to za schron i jaka był jego funkcja?

Schron dla u-bootów w Lorient, Francja, 1942 [8]

Część 3/3:

Fachowcy i fascynaci – kto wie wszystko o schronach, łuskach, czołgach

Emisja trzeciej części programu: **(22:30–33:38)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

17. Czym zajmuje się stowarzyszenie Rawelin?

18. Na zdjęciu obok jeden z podkrakowskich fortów. Co to za fort i co się w nim obecnie znajduje?

19. Jak w Polsce wygląda sprawa odnawiania i adaptacji fortyfikacji? Kto głównie się tym zajmuje?

20. Jak wygląda kwestia międzynarodowej współpracy jeśli chodzi o sztukę okopową czy fortyfikacyjną? Czy dziedzina ta jest rozwinięta w Europie?

21. Jaki może być cel eksponowania sztuki okopowej?

Fort Swoszowice po renowacji. Muzeum Spraw Wojskowych [9]

Podsumowanie

1. Słownik postaci i terminów:

Nicolas J. Saunders – angielski archeolog i antropolog, związany z kilkoma uczelniami. Uznanie zdobył serią publikacji na temat sztuki okopowej 9”trench war”), przede wszystkim z okresu I wojny światowej.

schron kolejowy w Stępinie – schron kolejowy będący częścią kwatery Adolfa Hitlera zbudowany w latach 1940–1941 w wsi Stępina w województwie podkarpackim.

Twierdza Kraków – sieć XIX wiecznych austriackich fortyfikacji wokół Krakowa, składająca się z licznych dużych fortów (m.in. wokół Kopca Kościuszki, Kopca Krakusa, tzw. Lunety Warszawskiej i Lunety Grzegórzeckiej) i wielu pomniejszych elementów obronnych. Ufortyfikowanie miasta Krakowa wiązało się z bezpośrednią bliskością granicy rosyjskiej.

Małopolskie Stowarzyszenie Miłośników Historii Rawelin – organizacja typu non-profit prowadząca badania historyczne oraz działająca na rzecz ochrony zabytków architektury – w tym także fortyfikacji i ochrony zabytkowych urządzeń inżynierii miejskiej.

2. Cele dydaktyczne:

- Uświadomienie jaki wpływ na kulturę i świadomość społeczną mogą mieć artefakty historyczne (odniesienie do PRK P6S_WK)
- Pobudzenie do refleksji na temat materialnego dziedzictwa konfliktów zbrojnych (odniesienie do PRK P6S_UW)

3. Sugerowana literatura uzupełniająca:

W. Szymborski, *Sztuka okopowa a jej wykorzystanie w dydaktyce historii*, Perspektywy Kultury 2022/36/1

W. Szymborski, *Sztuka okopowa: forma, przykłady, a także jej wykorzystanie w badaniach naukowych – kilka propozycji*, Perspektywy Kultury 2021/35/4

N.J. Saunders, *Trench Art.: A Brief History&Guide, 1914-1939*, Pen & Sword Books Ltd 2011

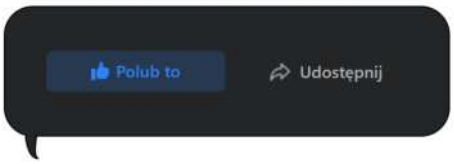
N.J. Saunders, *Trench Art.: Materialities and Memories of War*, Routledge 2003

N.J. Saunders, *Material Culture and Conflict. The Great War, 1914-2003*,[w:] *Matters of Conflict. Material Culture, Memory and the First World War*, red. N.J. Saunders, Routledge 2003

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

**Odcinek 37: Niechciane – pożądane.
Sztuka okopowa, bunkry czy schrony.**

Korzystając z materiałów, nie zapomnij o subskrypcji kanału „**Historia dzieje się!**” na Youtube:
https://www.youtube.com/@historiadziejesie2380
(obok przycisku „subskrybuj” naciśnij też dzwoneczek, by dostawać informacje o nowych odcinkach)

Prosimy – zalajkuj profil Facebookowy „**Historia dzieje się!**” i daj znać innym, jeśli program Ci się podobał (udostępnij):
https://www.facebook.com/Historiadziejesie

Materiały dydaktyczne opracował: dr Konrad Oświecimski
Opracowanie graficzne: Joanna Zawadzka

Publikacja sfinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/537149/2021/2022, kwota finansowania 873 080 zł (całkowita wartość projektu).

zespół kierujący projektu:
dr Paweł Nowakowski
dr Łukasz Burkiewicz
dr Konrad Oświecimski
mgr Tomasz Konturek

Fundacja Ignatianum

Wykorzystane materiały ilustracyjne:

[1] Kolumna wężowa, stan współczesny – Stambuł, 2014, aut. Aziz Akbiyik, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sultan_Ahmet_Meydan%C4%B1_Y%C4%B1lan-l%C4%B1_S%C3%BCtun_-_panoramio.jpg (lic. CC Attribution-Share Alike 3.0 Unported) ..... str. 2

[2] Przerabianie niemieckich hełmów na garnki, 1946, źródło: YT/British Pathé, https://youtu.be/QFS_aAVfn_Y (fair use) ..... str. 2

[3] Stępina – schron tunelowy dla pociągu sztabowego, fot. Łukasz Niemiec, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:St%C4%99pina_-_schron_tunelowy_dla_po-ci%C4%85gu_sztabowego_(1940-1941).jpg?uselang=pl (lic. CC Attribution-Share Alike 3.0 Poland) ..... str. 3

[4] Wnętrze tunelu, 2011, fot. Honza Groh, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:St%C4%99pina,_002.jpg?uselang=pl (lic. CC Attribution – Share Alike 3.0) ..... str. 3

[5] Lobby hotelowe w Bunker-L479, źródło: bunker-l479.com, https://www.bunker-l479.com/lessalons/#jp-carousel-191 ..... str. 4

[6] Prace nad adaptacją schronu na hotel, Hamburg 2023, , fot. Hinnerk11 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bunker_Heiligengeistfeld_Juni_2023.jpg, (lic. CC Attribution-Share Alike 4.0 International) ..... str. 4

[7] Ośrodek Szkolno-Wypoczynkowy „Fort 39" Olszanica, zdjęcie ze strony ośrodka, źródło: mdk-dh.krakow.pl ..... str. 4

[8] Schron dla u-bootów w Lorient, Francja, 1942, źródło: German Federal Archives, Bild 101II-MW-3936-06A, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_101II-MW-3936-06A,_Frankreich,_Lorient,_U-Bootbunker_im_Bau.jpg (lic. CC Attribution-Share Alike 3.0 Germany) ..... str. 5

[9] Fort Swoszowice po renowacji. Muzeum Spraw Wojskowych, źródło: FB/mswojsk, (fair use) https://www.facebook.com/photo.php?fbid=615176197066645&-set=pb.100057228109825.-2207520000&type=3 ..... str. 5